

Др Милорад Божић
редовни професор

ЕКОНОМСКЕ ФУНКЦИЈЕ ДРЖАВЕ - ДОМЕТИ И ОГРАНИЧЕЊА¹

Савремена економска теорија и пракса скоро да не споре економске функције државе. Споре се више о садржају тих функција, ширини њиховог захвата, њиховој ефективности и делотворности. Савремене привреде функционишу и развијају се као мешовите привреде. У основи тог облика привреде јесте комбинација тржишног начина регулисања односа и решавања проблема у економији и наглашеног учешћа државне интервенције у томе коју она остварује креирањем привредног система и вођењем економске политике. Комбинација те две полуге рађа проблем односа између тржишног механизма регулисања и усмеравања економских односа и места и улоге државе (њених економских функција) у томе.

Истраживање проблема економских функција државе има за задатак да укаже на сложеност односа између тржишног механизма и државне интервенције у систему мешовите привреде - њеног функционисања и развоја. Односно, конкретније: који су домети и која су ограничења економских функција државе у том типу привреде? Притом се полази од теоријских истраживања тих односа и од економске праксе у различитим историјским и друштвеним условима.

Значај тих односа је преваходно практичне природе јер су они битни за вођење економске политике и креирање савремених привредних система. Исто тако, модерна држава - њено устројство и функције, у великој мери су окренути економским проблемима друштва а од успешности решавања тих проблема зависе и остали (нематеријални) аспекти развоја људског друштва.

1. Настанак државног интервенционизма

Историјски посматрано држава је имала различите економске функције и различиту улогу у развоју привреде у

¹ Прилог је рађен у оквиру пројекта Регионална културна сарадња на Балкану чији је носилац Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу.

различitim фазама развоја људског друштва. Још од најстаријих времена настанка и развоја државних заједница, државе су имале одређене економске функције које су се сводиле на обезбеђење материјалних добара за остваривање њихових јавних функција (вођење ратова, изградњу путева, регулисање водотокова, изградњу градова и сл.). Кроз историју развоја државних заједница мењале су се функције државе у сфери материјалног развоја друштва, пролазећи кроз периоде у којима су се њене економске функције мање или више развијале, односно имале већи или мањи практичан значај.²

У новијој економској историји крајности у ширини и значају економских функција државе представљао је економски либерализам у капиталистичким земљама у XIX веку и пракса економског развоја бивших социјалистичких земаља. У првом случају минимизирана је улога државе у сфери економског развоја друштва. Цео концепт функционисања и развоја привреде темељио се на тржишту и његовим законитостима који, по принципу "невидљиве руке", врше усклађивање процеса материјалне репродукције друштва и обезбеђују складан економски развој државних заједница. На другој страни, пак, пракса развоја бивших социјалистичких земаља глорификује економску улогу државе - све до нивоа њеног монопола у својинским односима који се јавља у форми државне својине над средствима за производњу и управљања привредом од стране државе.

Историја економског развоја капиталистичких земаља показује да принцип "невидљиве руке" није могао да успешно разреши бројне противуречности које је са собом донео виши степен развоја производних снага и друштвених односа. Редовна појава економских криза у другој половини деветнаестог и почетком двадесетог века нужно је наговештавала промене у систему организације и функционисања привреде. Њихова суштина јесте у постепеном ширењу економских функција државе, да би после велике светске економске кризе (1929-1933 године), капиталистичке земље прихватиле државну интервенцију у привреди и државно регулисање економских односа као неопходан услов стабилног и успешног економског развоја.³ Те земље већ деценијама обогаћују своју економску

² О историјском аспекту економских функција државе, детаљније види: др Милорад Божић, Економска политика, Просвета, Ниш, 1995. стр. 57-106.

³ Родоначелник теорије државног интервенционизма свакако је Џон Мајнارد Кејнс (1883-1946) који је својим делом "Општа теорија запослености, камате и новца" (1936), означио преокрет у развоју

праксу државног интервенционизма као незаменљивог чиниоца њиховог привредног развоја.

На другој страни, задњих година дошло је до распада привредног система социјалистичких земаља који се деценијама развијао на доминантној економској улози државе. У почетку свога развоја такав систем дао је одређене резултате, пре свега, у погледу постизања општег степена привредног развоја земаља које су га примењивале. Међутим, на вишем степену економског развоја тих земаља он није могао да одговори на све сложеније економске и друштвене проблеме. Њихово нарастање водило је те земље у економску и друштвену кризу. Економске последице тога изражавају се у паду обима друштвене производње, расту незапослености, смањењу животног стандарда становништва, расту проблема у економским односима са иностранством, поремећајима на домаћем тржишту и др. Излаз из таквог стања налази се у напуштању таквог привредног система, односно развоју тржишне привреде која подразумева релативно мањи обим економских функција државе и другачији начин њиховог остваривања.⁴

Уопштено говорећи, данас се у свету углавном развија универзални облик тржишног начина привређивања. Њега карактерише веома развијен систем државне интервенције, односно развијен систем економских функција државе. Суштина тога система јесте у регулисању и усмеравању токова материјалне репродукције друштва, уз поштовање економских слобода привредних субјеката и грађана и економских законитости. Њега карактерише деловање "јавне руке" као израз развијених економских функција државе којима она регулише и усмерава макроекономске токове.

економске теорије. Тај преокрет имао је и практичног значаја јер ће коначно етапа економског либерализма у развоју капиталистичких земаља коначно бити замењена етапом државног капитализма.

⁴ Те промене у савременој економској литератури и економској пракси означавају се појмом "транзиција", отуда се за привреде бивших социјалистичких земаља каже да су то "привреде у транзицији". Тиме се означава процес које се одвија, пре свега, у њиховим привредним системима и економским политикама. Основни њихов тренд јесте напуштање економије социјалистичког етатизма и увођење и развој тржишне економије.

2. Садржај државног интервенционизма

У новијој економској историји ширење економских функција државе доводи се у везу са настајањем економских криза, односно спречавањем њихових појава и/или предузимањем мера да се економија земље извуче из њих. Економске кризе, иначе, карактеришу: а) њихово циклично настајање, б) поремећаји у глобалним односима понуде и тражње на тржишту, в) монетарни поремећаји (инфлација, дефлација, нагла депресијација домаће валуте и сл), г) пад привредне коњуктуре и привредног раста, д) раст незапослености радне снаге, љ) повећање банкротства привредних субјеката и др.⁵ Из тих карактеристика произилазе бројне економске и социјалне последице које прете постојећем државном и политичком интегритету земље захваћене кризом.

Са економским кризама и њиховим последицама не сусрећу се само земље са тржишном привредом већ, како новија пракса економског и друштвеног развоја у свету показује, и бивше социјалистичке земље односно земље са привредним системом заснованим на социјалистичком етатизму. Разлике између њих и криза у тржишним привредама су само у узроцима криза, а што се тиче економских и социјалних последица ту битнијих разлика нема.

Борба против економских криза је условила ширење економских функција државе почетком овога века у тржишним привредама. У каснијим фазама њиховог развоја она постаје једна од њених основних карактеристика. Садржај тих функција се временом мењао али у основи њих стоје бројне активности државе економског карактера.⁶

1. Ограничавање извесних приватно-својинских права услед промена у структури и организацији привреде и стварање јавног сектора у привреди.

2. Ограничавање слободе уговарања, које настаје као израз све веће организованости радника, на једној, и послодаваца на другој страни; потреба да држава у многим односима између њих делује као арбитар.

3. Активирање антимонополског законодавства и вођење антимонополске политике.

4. Активнији однос у области социјалног законодавства и социјалне политике којима се уређују бројни односи у области

⁵ Милорад Божић, Исто, стр. 66.

⁶ Александар Ваџић, Економска политика Југославије - Општа питања економске политике, Београд, 1985., стр. 35.

радних односа, здравственог и социјалног осигурања чиме се обезбеђује већа социјална сигурност људи.

5. Ширење функција државе у области образовања, здравства, културе, саобраћаја, информисања и сл.

6. Предузимање мера подстицања привредних активности путем монетарно-кредитне политике, политике економских односа са иностранством, фискалне политике и слично.

7. Примена дотација и субвенција у државном и приватном сектору привреде.

8. Предузимање посебних мера у циљу повећања запослености радне снаге.

9. Национализација дела привреде, која најпре почиње од делатности у којима су присутни елементи јавних служби, а затим све до кључних привредних грана као што су енергетика, црна металургија, банке и др.

Многе од ових активности држава је почела да примењује још крајем прошлог века као део тадашње антикризне политике. Наравно да су оне временом добијале на садржају формирајући конзистентан систем економских функција државе. Такав систем карактерише модерну тржишну привреду, чији развој се одвија у више праваца.⁷

Прво, повећава се учешће државног сектора у привреди скоро свих земаља.

Друго, држава захвата системом јавне потрошње све већи део националног дохотка вршећи притом његову прерасподелу.

Треће, држава предузима и спроводи бројне програме развоја привреде и непривредних делатности.

Четврто, води активну стабилизациону политику примењујући притом мере фискалне, монетарне и других политика.

Пето, држава преузима највећи део обавеза из међународних економских и финансијских односа.

Шесто, држава се користи системом планирања као неопходним средством за постављање и реализацију циљева економске политике коју води.

Поред ширења класичних економских функција државе у тржишној привреди, за њено функционисање, од посебног значаја је како држава остварује своју политичку функцију и како функционише њен правни систем. Активности државе у тим областима, које су од значаја за функционисање и развој

⁷ Слободан Комазец и други, Економија, Београд, 1996., стр. 233.

њене привреде, своде се на стабилност политичког система, његову демократску утемељеност, уређење правног поретка, заштиту слободе појединца и спровођење друштвених правила по којима ће се понашати друштвени и економски субјекти. Најчешће се политичка функција државе, од значаја за тржишну привреду, своди на функционисање "правне државе" под којом подразумевамо постојање развијеног и демократски уређеног правног система и његово спровођење у пракси. Он се јавља као заштитник слободе и права појединца и привредних субјеката; гарант њихове имовинске сигурности, слободе уговарања и заштите уговорних односа, али и јасно дефинисаних економских функција државе и њену одговорност за њихово остваривање.

3. Домети економског интервенционизма

Савремена тржишна привреда и савремено тржиште подразумевају да "појединци и привредна предузећа доносе главне одлуке о производњи и потрошњи",⁸ наравно, руководећи се својим интересима. То подразумева економске слободе појединца и предузећа да одлучују шта ће производити - колико и за кога, односно шта ће куповати на тржишту, колико и коју ће цену притом бити спремни да плате за то. У тим одлукама стоји њихов појединачни економски интерес који они могу да остваре у тржишном амбијенту деловања економских закона.

Овакав опис тржишне привреде био би сувише упрошћен ако се не би имало у виду да појединци и привредна предузећа свој економски интерес остварују на тржишту које је далеко од савршене тржишне конкуренције и односа који се том конкуренцијом успостављају. Односно, на том тржишту долазе до изражаја бројни економски и ванекономски фактори. То чини да је савремена привреда далеко сложенији феномен од простог деловања економских законитости. У том контексту на првом месту треба истаћи монополе на тржишту који систем тржишног функционисања удаљавају од идеалног. На другој страни, све економије су данас, мање више, отворене према свету па због тога оне трпе бројне утицаје из међународног окружења који често имају неекономски карактер и који деформишу систем деловања тржишта. Затим, ради се о

⁸ П. А. Самуелсон и В. Нордхаус, Економија, четрнаесто издање, превод, Загреб, 1992., стр. 21.

бројним другим утицајима који се тичу развоја друштвених односа, солидарности и једнакости у друштву који, такође, утичу на измењени начин функционисања тржишта.

Искључиво тржишни начин функционисања и развоја привреде - без државне интервенције, носи са собом низ противуречности које у основи имају велики утицај на њено пословање и развој.⁹

Прво, долази до заоштравања сукоба између појединачних и друштвених интереса изазивајући продубљивање социјалних антагонизама.

Друго, тржиште информише о текућим и прошлим збивањима, али оно не пружа информације о могућностима, потребама и захтевима будућег развоја привреде.

Треће, тржишни критеријуми воде максимизацији краткорочних економских циљева.

Четврто, тржишни механизам не решава разлике у регионалном привредном и друштвеном развоју.

Пето, тржишни механизам - самостално без државне интервенције, не обезбеђује пуну запосленост радне снаге.

Шесто, друштвено оптималан однос између привредних и непривредних (друштвених) делатности не може се успоставити само на бази тржишних односа, без државне интервенције.

Седмо, усмеравање инвестиција, као битне компоненте развојне политике, не може се вршити искључиво по тржишним критеријумима нарочито у областима као што су: саобраћај, водoprивреда, шумарство, екологија, стамбено-комунална привреда и сл.

Очигледно да се ради о немоћи тржишта да оптимално регулише и усмерава крупне области и значајна питања економског и друштвеног развоја. Ако би изостала државна интервенција, онда очигледно да економија - као подсистем друштва, не би могла да функционише на економски и друштвено рационалан начин. Нужно би се морала суочити са појавом економских криза и њиховим бројним економским и социјалним последицама.

Отуда и ограниченост домета тржишног начина привређивања у савременим тржишним привредама. Она се превазилази и коригује одговарајућим економским функцијама државе, односно њеном економском интервенцијом. Крајњи циљ те интервенције није замена тржишног начина

⁹ Детаљније: Никола Чобелић, Привреда Југославије, књига друга, Савремена администрација, Београд, 1978, стр. 141 и даље.

привређивања и деловања економских законитости, већ њихова корекција и надограђивање у оним областима где они самостално не дају економски и друштвено оптималне резултате. Држава то чини креирањем привредног система и вођењем економске политике чиме се ствара амбијент у коме привредни субјекти и појединци доносе своје пословне, развојне и друге одлуке. Односно, они у том амбијенту остварују своје економске интересе.

Ако је државна интервенција у привреди нужна, онда се логично поставља питање њеног садржаја и докле она може да буде делотворна. Она је садржајно препознатљива по привредном систему који држава креира односно економској политици коју она води. А што се тиче њене делотворности одговор на то може се наћи у стабилности економије и развојним резултатима које она остварује.

Питање економских функција државе, односно њене интервенције у привреди, ни теоријски није до краја разјашњено. Теоријски спорови се воде како о садржају те интервенције тако и о делотворности појединих њених облика. Тако, на пример, амерички економиста Џорџ Стиглер, анализирајући које економске задатке држава може извршити, долази до закључка да је неоспорна улога државе у:

- а) сузбијању монопола,
- б) помоћи у економским невољама (пад дохотка, спори раст привреде и сл.),
- в) решавању проблема сиромаштва и
- г) заштити потрошача и радника.

Све остале области економског живота су дискутабилне са становишта улоге државе у њима. Мада истиче да је данас широко и чврсто уврежено уверење да држава може све, ако се здушно и икрено прихвати задатка, он даје предност слободној иницијативи и конкуренцији.¹⁰

Ако би се и прихватило овакво становиште о економској улози државе оно ствара широко поље за њену интервенцију. То упућује да је државна интервенција у привреди, нарочито у облику стабилизационе и развојне политике, незаменљив фактор успешности економије сваке земље.

Комплексније посматрање односа између државе (њених економских функција) и тржишта показује нам да ширење тих функција не мора увек да значи сужавање економских слобода привредних субјеката и појединаца. Савремена пракса ширине,

¹⁰ Према П.А.Самуелсону, Економска читанка, превод, Загреб, 1975., стр. 102-108. (Georg J. Stigler, The Government of the Economy).

садржине и начина остваривања економских функција државе, показује да су често економски интереси државе, власника капитала, запослених радника и становништва идентични. Односно, да се они могу оптимално остваривати тек ако постоји одговарајућа државна интервенција, тј. ако држава остварује своје економске функције. Примера за то имамо више: обезбеђење одговарајуће монетарне стабилности у земљи, успостављање одговарајуће стабилности економских односа земље са иностранством, преузимање од стране државе ризика улагања и развоја привредне инфраструктуре која профитно није атрактивна за приватни капитал, поспешивање коришћења природних ресурса, поспешивање техничко-технолошког развоја итд.

Ови и други примери показују да је остваривање економских слобода и интереса привредних субјеката и појединаца у савременој тржишној привреди - у одређеним случајевима, условљено постојањем државне интервенције односно остваривањем њених економских функција. То практично значи да се између државе и привредних субјеката и појединаца развијају односи кооперативности што је битна карактеристика савремене тржишне привреде.

Привреда као велики макроекономски систем, подразумева да се њоме макроекономски управља. Без тога он не може ефикасно функционисати и не може се оптимално развијати. Управљачку функцију тог система преузима држава путем остваривања својих економских функција. Она се притом користи правним прописима који су ефикасан инструмент управљачког система јер садрже обавезност спровођења одлука и санкције за њихово неспровођење. Међутим, правни прописи као инструмент управљачког система, имају и одређене недостатке који се огледају у крутости, линеарности деловања, малој диференцираности, примени на различите случајеве и др.¹¹ Но, без обзира на све те недостатке, они су данас незаменљиво средство макроекономског управљања јер обезбеђују извесност и сигурност у реализацији донетих управљачких одлука.

4. Ограничења државног интервенционизма

Ширење економских функција државе има своје границе које је битно познавати да би се моделирао оптималан систем мешовите привреде. Ако се те границе пређу воде ка развоју

¹¹ Шире о томе: Радмила Стојановић, Управљање развојем у самоуправном друштву, Савремена администрација, Београд, 1980., стр. 79.

типа привреде и привредног система који се разликује од мешовите односно тржишне привреде у савременом смислу речи.¹² Државна интервенција у привреди у основи подразумева: а) одређена ограничења административне природе, б) одређене налоге поступања привредних субјеката и појединаца на тржишту без обзира на њихов реалан економски интерес и в) стварање одговарајућег амбијента за доношење пословних и развојних одлука од стране привредних субјеката и појединаца који фаворизује циљеве политике коју држава води. Упростијено посматрано, ширење државне интервенције и економских функција државе, у једном делу означава сужавање простора за деловање тржишта (остваривање економских слобода и интереса на њему), а у другом, омогућава функционисање тржишта јер држава својом интервенцијом обезбеђује стабилност главних економских агрегата и економски развој оних сектора привреде на којима тржиште не даје оптималне резултате.

Посматрајући савремену економску праксу у земљама са развијеном тржишном привредом и дугим искуством у њеном развоју, можемо уочити различит садржај и различите аспекте државне интервенције. Неке државе приоритет дају регулисању монетарне области економског живота, друге, пак, фискалној политици, треће економским односима са иностранством итд.; неке шире јавни сектор привреде увећавајући обим државног капитала, а треће, тежиште своје активности стављају на повећање запослености и решавање социјалних проблема. Но без обзира на све то, савремени економски интервенционизам подразумева да држава шири своје економске функције на све те области, с тим да приоритете даје некима од њих. У зависности од тих приоритета имамо различите моделе државног интервенционизма односно различиту ширину и садржај економских функција државе.

Критичари државног интервенционизма истичу одређена ограничења која тај интервенционизам са собом носи. Она су

¹² Пример потискивања економских слобода ширењем државне интервенције имали смо у привредним системима бивших социјалистичких земаља. Ширење државног сектора привреде, административно (државно) одлучивање о економским питањима, административно управљање привредом и сл., за крајњи резултат имали су потискивање тржишта и економских законитости, односно развој етатистичког привредног система.

битна за коначни суд о његовој делотворности у коначном устројству и функцији тржишне привреде.¹³

Прво, ограничења техничке природе која отежавају државно управљање привредом, нарочито ако је она на вишем степену развијености. Наиме, у развијенијој привреди више долазе до изражаја сложеност и стохастичност као њене карактеристике, па је због тога све теже управљати њоме из једног центра (владе најчешће), ма како он био стручно и технички оспособљен.

Друго, ширење државне интервенције повећава административне трошкове у привреди и друштву. Администрирање у државном систему регулисања и усмеравања економског живота изазива проблем неблаговремености доношења одлука; односно, условљава временска закашњења у идентификацији стања у економији, доношењу одлука и ефектима њихове примене. Раст трошкова управљања привредом и временска закашњења у ефектима доношења одлука могу цео систем да учине економски неделотворним.

Четврто, државни интервенционизам носи опасност од опадања економске ефикасности и из других разлога, као што су: претерано прогресивно опорезивање, велики нормативизам који гуши иницијативу предузећа и других субјеката као и променама услова привређивања мерама економске политике, нарочито ако се оне често мењају.

Пето, губитак контроле од стране државе над администрацијом чију интервенцију она спроводи. У деловању те администрације постоји опасност од стварања илузије да се сви проблеми у привреди могу решавати једино државном интервенцијом. Због тога се повећавају дискрециона права управних органа, долази до непрецизности и мањкавости у прописима, па све до могућности да привредне корпорације преко државне администрације остварују утицај на садржај и смер државне интервенције у своју корист.

Посебни економски и политички проблеми ширења економских функција државе настају када дође до спреге (савеза, јединства у акцији), између државе и монополских предузећа. Такви савези нису реткост у савременим друштвима и државама. На подударности њихових интереса у заједништву, израста политичка и економска моћ државе и монополског дела привреде. Последица постојања таквог савеза јесте гушење тржишта, сужавање простора за његово деловање непотребним

¹³ О неким од тих ограничења, види: група аутора, Економска политика, Информатор, Загреб, 1987, 1987., стр. 47. и даље.

ширењем државног интервенционизма и изостајање ефеката деловања тржишног механизма. Посебан облик тога савеза јесте развој партијске државе у коме се постојећи савез између државе и монополских предузећа проширује партијом на власти (њеним органима и функционерима). По правилу он се јавља у условима претераног ширења државног или друштвеног облика својине у привреди и ванпривреди и за собом повлачи додатно ширење економских функција државе и разрађен систем неформалног утицаја на привреду. Такви савези најчешће поред економских имају и политичке циљеве као што су очување владајуће позиције партије на власти, остваривање привилегија дела привреде и партијског и државног апарата.

У условима када постоје савези, нарочито монопола и државе, крупна питања економије - њеног развоја и пословања, налазе се у компетенцији државе. Коришћење фактора производње - нарочито капитала, њихова алокација, цене монополских производа на тржишту, извоз и увоз најзначајнијих производа, степен запослености радне снаге и висина зарада, уместо да се разрешавају и усмеравају уз деловање тржишта и економских законитости, бивају у стриктној компетенцији државе и њених монополских савезника. Крајњи исход таквих односа и активности на економском плану су смањење економске ефикасности привреде, њена нестабилност и спори развој. У таквој ситуацији изостаје економска делотворност државе чије економске функције престају бити логичан део тржишне привреде и у функцији економског и друштвеног напретка.

Закључак

Анализа проблематике економских функција државе у савременим тржишним економијама може се свести на неколико основних односа: државне регулативе и економских слобода, јавног и приватног сектора у привреди, односа у расподели између привреде, државе и становништва; односе између појединачних и друштвених интереса, економске мотивације и принципа солидарности у друштву и односе између макро и микро економије у систему функционисања и развоја привреде. Сви ти односи указују да је проблем економских функција државе врло сложен јер задире у бројне виталне области економског живота друштва.

Пракса развоја тржишне привреде данас у свету показује да је раширена државна интервенција једна од основних карактеристика такве привреде. Питање односа између

тржишне регулативе и економских функција државе (њеног економског интервенционизма), решава се на различите начине у конкретној пракси у зависности од бројних фактора економске и политичке природе. Више тржишта или државне регулативе у конкретној економији јесте питање на које није могуће дати децидан одговор - на крају крајева ради се о политичким питањима која се решавају политичким компромисом (Паул Самуелсон).

У одговору на та питања у практичној изградњи тих односа, битно је познавати домете и ограничења државног интервенционизма у савременим тржишним привредама. Домети се тичу економских проблема који могу да се успешно решавају само уз помоћ државе - њених економских функција. Међутим, у томе треба имати у виду и ограничења која настају претераним ширењем економских функција државе на оне економске проблеме које успешније од државе решава тржиште са економским законитостима. Уважавање једног и другог, у њиховим међусобним односима, врши се кроз политички и привредни систем а конкретизација кроз садржај економске политике. Главни задатак опредељења у свему томе јесте да се изгради ефикасан систем тржишне привреде којим се обезбеђује економска стабилност и економски развој.

Dr Milorad Božić,
Prof. permanent à la Faculté de Droit à Niš

FONCTIONS ECONOMIQUES DEL'ETAT – PORTEES ET LEMITTES

Résumé

Les économies contemporaines fonctionnent et se développent comme les économies mixtes. Ceci sousentend la combinaison de la réglementation des relations du marché et la solution des problèmes dans l'économie et la participation des interventions de l'Etat dans celle-ci et qu'il réalise par la création du système économique et par la direction de la politique économique.

La question de la relation entre la réglementation par le marché (liberté économique) et l'interventionisme économique (réglementation économique par l'Etat) résume l'object des recherches dans cette essai. L'auteur part du fait qu'il s'agit des relations complexes qui dans la pratique se resolvent de la façon différente. Il donne un aperçu historique de la naissance de l'interventionisme étatique, sa nécessité et son contenu. De l'autre côté, il renvoie à la nécessité inévitable du libre marché des rapports économiques. L'épanouissement d'un mécanisme au dépend de l'autre dans ces relations (le marché au dépend de l'interventionisme étatique et vice-versa) porte en soi les initiations qui ont de l'influence a l'efficacité économique, sa stabilité et les résultats du développement. En fin du compt, conclut-il, ces relations se resolvent par une convention, mail celle-ci doit être en fonction de l'économie et de son développement.